

GAZİPAŞA'DA TOPLULUKLARIN VE KİŞİLERİN KAYNAKLIK ETTİĞİ YER ADLARI*

Melike KÜÇÜKTUNCER¹

Geliş: 12.05.2020 / Kabul: 04.08.2020

Öz

İnsanlar var oldukları günden bu yana kişileri, nesnelere, yaşadıkları yerleri, kullandıkları eşyaları kısaca hayatlarında ve çevrelerinde gördükleri her şeyi adlandırmışlardır. Adlandırma, insanlar tarafından belirli bir sebebe bağlı olarak yapılır. Hiçbir ad nedensiz olarak verilmemiştir. İnsanlar tarafından her zaman belirli bir nedene bağlı olarak verilen adlar; kültürel, ekonomik ve coğrafi özellikler göz önüne alınarak verilmiştir. Toplumlar yaşadıkları coğrafyaları adlandırırken; kültürel belleklerinden, halkın yaşama ve düşünme biçiminden, gelenek ve göreneklerinden, kültürel kodlarından yola çıkmışlardır. Toplumlar tarafından adlandırılan coğrafyalar, adbilimin alt dalı olan ve dilimize yer adı bilimi olarak çevrilen toponiminin çalışma alanıdır. Yer adlarını verilme eğilimleri ve kökenleri bakımından değerlendiren toponimi, son yıllarda birçok çalışmacının üzerinde çalışma yaptığı bir alandır. Coğrafyalar adlandırılırken bu adların halk tarafından benimsenmesinde o bölgede yaşayan halkın kültürü önemli bir rol tutar. Toponimi alanında yapılmış olan çalışmalara bakıldığında pek çok yer adının kökeninde çeşitli anlatılar ve söylemlere rastlanmaktadır. Antalya ilçelerinden biri olan Gazipaşa, yüzyıllar boyunca pek çok medeniyete ve topluluğa ev sahipliği yapmıştır. Bu yüzden ilçede ilgi çekici birçok yer adına rastlamak mümkündür. Yapılan bu çalışmada; Gazipaşa'da toplulukların ve kişilerin kaynaklık yaptığı yer adları incelenmiş, toponimi ve toplumsal bellek arasındaki ilişki irdelenmiş ve toplumsal bellekteki yer adlarının kökenine dair anlatılar ve söylemler sanayileşme ve kapitalizmin etkisiyle yok olmadan gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ad, Adbilim, Toponomi, Kültür, Gazipaşa.

THE PLACE NAMES IN GAZİPAŞA COMMUNITIES AND PERSON ARE ORIGINATE

---

*Bu çalışma "Gazipaşa İlçesi (Antalya) Yer Adlarının Halkbilim Açısından İncelenmesi" adlı tezden üretilmiştir.

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, melikekucuktuncer@gmail.com. ORCID: 0000-00002-9958-7942.

Abstract

Since the day they existed, people have named people, objects, places they live, the things they use, briefly everything they see in their lives and in their environment. Naming is done by people for a certain reason. No name has been given without cause. Names always given by people for a specific reason; It is given by considering the cultural, economic and geographical features. While societies name the geographies they live in; they started out from their cultural memories the way of living and thinking of the people, their customs and traditions, and their cultural codes. Geographies named by societies are the field of toponomy, which is the subbranch of onomatology and translated into our language as earth science. Toponymy, which evaluates place names in terms of their trends and origins, is an area where many workers have been working on in recent years. While the geographies are being named, the culture of the people living in that region plays an important role in the adoption of these names by the public. When the studies in the field of toponomy are analyzed, various narratives and discourses are found at the origin of many place names. Gazipaşa, one of the districts of Antalya, has hosted many civilizations and communities for centuries. Therefore, it is possible to come across many interesting place names in the district. In this study; In Gazipaşa, the names of communities and people originated were examined, the relationship between toponomy and social memory was examined, and narratives and discourses about the origin of place names in social memory were tried to be transferred to future generations without being destroyed by the effect of industrialization and capitalism.

Keywords: name, onomatology; toponomy; culture, Gazipaşa

Giriş

İnsanlar var oldukları günden beri kendilerini, bir nesneyi, yaşadıkları yeri, kullandıkları eşyaları kısacası hayatlarında ve çevrelerinde gördükleri her şeyi adlandırmışlardır. Adlandırma yapmanın amacı, karşıdaki nesneyi tanımak ve onu diğerlerinden ayırt etmektir. Çünkü adlar, bilinmeyi bilinir hâle getirerek bazı karışıklıkları önlemişlerdir. Saim Sakaoğlu'na göre adbilim; canlıların, nesnelere ve kavramların, kısacası çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenmektedir (Sakaoğlu, 2001: 32). Adbilim de kendi içinde alt dallara ayrılmaktadır:

1. Kişi adlarıyla uğraşan dal: anthroponymie-anthroponymy-Antroponnymie.
2. Yer adlarıyla uğraşan dal: toponymie-toponymy-Toponymie

3. Dağ adları ile uğraşan dal: h/oronymie-h/oronymy-Oronymie

4. Göl, nehir, ırmak, vb. su adları ile uğraşan dal: hydronymie-hidronymy-Hydronymie (Sakaoğlu, 2001:11).

Ad bilimin alt dallarından biri olan toponimi, yer adlarını incelemektedir. Tarih, coğrafya ve adbilimin kesiştiği bir bilim dalı olan toponimi; bir yerin coğrafi, tarihî, kültürel, sosyolojik özelliklerinin ortaya çıkarılmasına yardımcı olur. Yer adları bir ad olmanın ötesinde, ait oldukları toplumların mekân ile ilişkilerini ve yüzyıllara varan yaşam tecrübelerinin kayıtları sayılmaktadır (Gülbetekin, 2017: 33). İnsanlar tarihlerine, kültürlerine, geleneklerine, düşüncelerine uygun olarak adlandırma yaparak bir bölgeyi toprak parçası halinden vatan haline getirmiş ve bu şekilde yerleştikleri coğrafyaları daha kolay benimsemişlerdir.

Toponimler, bilinçli bir faaliyetle sosyal ve ekonomik ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve belirli bir sebebe bağlı olarak verilmiştir (Albayrak, 2004:15). Toplumlar, yaşadıkları bölgeleri adlandırırken toplumsal bellekten yardım almışlar ve kültürlerine, yaşam tecrübelerine, bilgi birikimlerine göre adlandırma yapmışlardır. Bu şekilde yer adlarının kökeninde çeşitli anlatılar ve söylemler oluşmuştur. Toponimi çalışmaları ile halkın belleğinde önemli bir yere sahip olan bu adların kökenlerini incelemiş ve bu adların kökeninde oluşmuş olan anlatılar ve söylemler gelecek nesillere aktarılmaya çalışmıştır.

Antalya'nın ilçesi olan Gazipaşa'nın doğusunda Anamur, batısında Alanya, kuzeyinde Sarıveliler ve kuzeydoğusunda Ermenek bulunur. İlçe, yüzyıllar boyunca pek çok medeniyete ve topluluğa ev sahipliği yapmıştır. Bundan dolayı ilçede ilgi çekici pek çok yer adı bulunmaktadır. Bu çalışmada, Gazipaşa'da, kaynağını topluluklardan ve kişilerden alan yer adları incelenmiştir.

Toplulukların ve kişilerin kaynaklık ettiği yer adları

Millet, tarihî bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihî belleği, kitlevi bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adıdır (Smith,1994: 32). Millet olabilmeyi sağlayan unsurlardan biri olan ortak bir toprağa sahip olma durumu, bu coğrafyada yaşayan insanların tarihi ve kültürü açısından son derece önemlidir. Ortak bir coğrafyada yaşayan insanlar ortak belleğe sahiptir ve bireyler bu ortak toplumsal belleğe sahip olmaları oranında söz konusu topluma aidiyet bağı ile bağlanmaktadır (Gülbetekin, 2017: 100). Toplumsal bellek, aynı olaya tanıklık eden ve aynı tarihi geçmişe sahip

bireylerin ortak bir noktada buluşması sonucunda oluşur. Toplumlar, sahip oldukları toplumsal hafıza sayesinde geçmiş ile günümüz arasında bağ kurarak geçmişlerini ayakta tutabilmişlerdir. Kolektif belleğin oluşabilmesi için aynı topluluğa ait insanların ya da aynı olay etrafında birleşen kişilerin toplu olarak yaptıkları anımsama eylemi gereklidir. Paul Connerton, *Toplumlar Nasıl Anımsar* adlı eserinde, her türlü başlangıcın içinde anımsama ögesinin yattığını ve toplumsal bir grubun yeni bir yol tutturmak üzere eşgüdümlü bir çaba gösterdiği durumlarda bunun özellikle geçerli olduğundan bahsetmiştir (Connerton, 2019, 15). Bu anımsama ögesi, yaşadığı coğrafyadan başka coğrafyalara göç eden insanların yerleştikleri bölgelere adapte olma sürecini hızlandırmıştır. Türkler, Anadolu'da hâkimiyet kurmaya başladıkları dönemlerde anımsama eylemine başvurmuşlar ve ana vatanlarına bağlı kültür hazinelerinden yararlanarak yerleştikleri coğrafyaya eski vatanlarının adlarını vermişlerdir. Anımsama ögesi sayesinde hem yerleştikleri yerleri daha kolay benimsemişler hem de kültürlerini nesilden nesile aktarmışlardır.

Anadolu'da yirmi dört Oğuz boyunun kaynaklık yaptığı yer adlarına sıkça rastlanılmaktadır. Bu durum, Türklerin Anadolu'da toplumsal kimliklerini canlı tutmaya çalıştıklarını göstermektedir. Anadolu'da boy adlarının yanı sıra cemaat ve aşiret adları da pek çok yer adına kaynaklık yapmıştır. Toplumlar bu şekilde; cemaat ve aşiretlerin de toplum hafızasında canlı kalması amaçlamışlar, aynı zamanda insanlar bu şekilde cemaatlere ve aşiretlere olan bağlılıklarını göstermişlerdir. Bunun yanında Anadolu'da pek çok yer adı kaynağını şahıs adlarından almıştır. Maurice Halbswachs, şahıs adlarının, toplulukta yerleşen ortak düşünce içinde bazı durum ve olayları hatırlatan bir adlandırma dağarcığından seçildiğini, böylelikle adlar yoluyla geçmişin izlenimlerinin yeniden canlandığını düşünmektedir (Halbswachs, 2016: 211). Bunun yanında kişi adının yer adına kaynaklık yapmasının kökeninde, bazı kişileri ölümsüzleştirmek ve kişinin halk tarafından daima hatırlanmasını sağlamak da yatmaktadır. Saim Sakaoğlu, "İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adları" adlı makalesinde tarihi şahsiyetlerin, mahalli şahsiyetlerin ve o bölgede eskiden yaşayan şahsiyetlerin adlarının yer adı olarak verildiğini belirtmiştir (Sakaoğlu 1984: 259). Bu şahıslar genellikle padişahlar, vezirler, idari yöneticiler, fikir ve sanat adamları, hayırseverler ve halk tarafından önemli sayılan insanlardır.

1.Boy ve Oymak Adlarının Kaynaklık Ettiği Yer Adları

Kıcık (Muzkent) Mahallesi

İnsanlar yaşadıkları bölgeden başka bir bölgeye göç ettiklerinde yerleştikleri coğrafyaları adlandırırken çoğu zaman kendi kültürlerinden esinlenmişler ve bu şekilde yerleştikleri bölgeleri daha kolay benimsemişlerdir. Bu durum kendilerini hâlâ o topraklara ait hissettiklerini göstermektedir. Kıcık Mahallesi de bu duruma örnektir. Oğuzların Kayı boyundan olan insanlar buraya yerleşmişler ve buraya “Kayıcık” adını vermişlerdir. Kayıcık kelimesi zamanla Kıyıcık olmuş daha sonra da halk arasında Kıcık’ a dönüşmüştür (K.K. 1).

2.Aşiret ve Cemaat Adlarının Kaynaklık Ettiği Yer Adları

Berriye (Beyrebucak) Mahallesi

Beyrebucak Mahallesi'nin adının kökenin, Berriye aşiretine dayanmaktadır. Berriye aşiretine mensup insanlar, Orta Asya'dan Anadolu'ya geldiklerinde ilk yerleşim yeri olarak Mardin-Urfa civarındaki kurak alanları tercih etmişlerdir. Bu aşirete mensup bir grup Selinti' ye kadar ilerlemiş ve bu kişiler “Berriye’ den gelenler” olarak adlandırılmıştır. Berriye kelimesi için “çöl, ova” karşılığı verilmiştir (Devellioğlu, 2007: 233).

Cilenli (Yeniköy) Mahallesi

Cilenli Mahallesi, adını Civanlı aşiretinden almıştır. Konya'da yaşayan Civan ağanın oğullarından biri Konya'da bir adam öldürür ve ceza olarak Selinti'ye sürülür. Selinti'ye gelen adam burada evlenir ve çocuk sahibi olur. Zamanla ailesi genişler ve artık o toy delikanlı değil, mecliste sözü geçen bir bey olur. Bu adamın Selinti'ye gelip yerleştiği yere Civanlı adı verilir (K.K. 2). Mahallenin adı Civanlı'dır fakat bu ad halk arasında zamanla Cilenli'ye dönüşmüştür.

Hacıhabipli (Beyobası) Mahallesi

Mahalle, adını Hacıhabipli aşiretinden almıştır. Hacı Habip halk tarafından çok sevilen, halkı koruyup gözetken büyük bir aşiret reisidir. Yaşadığı zamanlarda Hacı Habip'in Teke Beyine bile kafa tuttuğu söylenmektedir. Hacı Habip, halk tarafından sevilip ve sayılan bir kimse olduğu için yaşadığı yer onun adıyla anılmıştır (K.K. 3).

İnal Mahallesi

İnal Mahallesi, adını İnal aşiretinden almıştır. İnal aşireti, Kurtuluş Savaşı zamanında toplu bir şekilde Selanik'ten Anadolu'ya gelmiştir. Aradan biraz zaman geçtikten sonra aşirete mensup olan insanlardan bazıları İç Anadolu taraflarına

yerleşmiş ve yerleştikleri yerde yöre halkıyla anlaşamamışlar, yöre halkı tarafından çeşitli dışlanmalara maruz kalmışlardır. Bu duruma daha fazla katlanmak istemeyen İnal Bey ve yanındakiler yaşadıkları yerden ayrılmışlar ve başka bölgelere doğru yola çıkmışlardır. Anadolu'nun çeşitli yerlerine dağılan ailelerden bazıları Selinti bölgesine kadar gelmiş ve buraya yerleşmişlerdir (K.K. 4). İnal aşiretine mensup olan ve zamanında İç Anadolu'dan ayrılıp Selinti' ye doğru göç eden insanlar, yerleştikleri yere aşiretlerinin adını vermişlerdir.

Karalar Mahallesi

Karalar Mahallesi'nde Karalar cemaatine bağlı insanlar yaşamaktadır. Karalar aşireti, Danışmendli Türkmenlerindedir (Yıldız, 2009: 110). Karalar cemaati, halkın sevgisini ve saygısını kazanmış bir aşiretken aşirete mensup kişilerin halka yaşattığı bazı olaylardan sonra bu sevgi ve saygı yerini nefrete ve kötü düşüncelere bırakmıştır. Cemaat, halk tarafından kötü muamelelere maruz kalmıştır. Bu olay şu şekildedir: Karalar cemaatinin beyi olan Topal ağa, kızını Küçükali oğlu Halil Paşa ile evlendirir. İki taraf da kendi çıkarları için bu evliliğin gerçekleşmesini isterler. Arkasına Topal ağayı alan Halil Paşa, vergi toplayan ayan olur ve halka ağır vergiler yükleyerek zulüm etmeye başlar fakat kimse Halil Paşa'ya dur diyemez. Daha sonra olaylar büyür ve Adana valisine kadar gider. Adana valisi, Karalar aşireti üzerine asker gönderir ve iki taraf arasında ciddi bir çatışma olur. Cemaat beyi ve adamları askerler tarafında yakalanır ve idam edilir. Kalan aşiret üyeleri halk tarafından dışlandıkları için Kahramanmaraş'tan ayrılarak Adana'ya, Mersin'e doğru göç ederler. Cemaat üyelerinin bir kısmı da Selinti'ye doğru gelir ve buraya yerleşirler (K.K. 5).

Kırahmetler Mahallesi

Kırahmetler Mahallesi'nin adının kökeni, Kırahmetler aşiretine bağlıdır. Eski zamanlarda Karamanoğlu beyliğine bağlı Abdil adında bir derebeyi yaşar. Bu bey, yaşadığı yerde kardeşleriyle bazı anlaşmazlıklar yaşar ve onlara darılır. Abdil Bey, kardeşleriyle küs bir şekilde aynı yerde yaşayamayacağını düşünerek yaşadığı yeri terk eder ve Anamur'a gelir. Anamur'da kendine yeni bir hayat kuran ve evlenen Abdil Beyin dört tane oğlu olur. Abdil Bey çocuklarına; Kır Dede, Kır Ahmet, Şih Mehmet, Kır Süleyman adlarını verir. Dört oğlanın dördü de Teke bölgesi içerisinde çeşitli bölgelere yayılır ve yerleşir. Kır Ahmet, Kırahmetler Mahallesi'nin bulunduğu bölgeye yerleşir ve hayatını burada kurar. Kır Ahmet'in ailesi yıllar geçtikçe büyür ve aşiret haline gelir. Yaşadıkları yere de "Kırahmetler" adını verir. (K.K. 6).

Küçük (Göçük) Mahallesi

Küçük Mahallesi, adını Küçük aşiretinden almıştır. Küçük aşiretinin reisi, Mehmet Efendi'dir. Mehmet Efendi, Selinti'de yaşayan ve eğitim için Mısır'a giden üç kardeşten biridir. Bu üç kardeş medrese eğitimi için Mısır'da bulunduğu sırada köydekilerin neredeyse hepsi salgın hastalıktan vefat eder. Hayatta kalanlar da köyden göçerek başka yerlere taşınırlar. Eğitimini tamamlayıp Anadolu'ya dönen üç kardeş gördükleri manzara karşısında şaşırırlar çünkü köyde tanıdık bildik kimse kalmamıştır. Daha sonra bu üç kardeşin en küçüğü olan Mehmet Efendi, komşu köyden bir kızla evlenir. Mehmet Efendi, Küçük aşiretinin reisidir ve mahalleyi yeniden kurmuştur (K.K. 7).

Küçükklü Mahallesi

Küçükklü Mahallesi'nde, Oğuzhanlı ve İkizce cemaatine mensup insanlardan oluşan Küçükler aşireti yaşamaktadır. Küçükler aşiretinin bu bölgeye 1600'lü yıllarda yerleştiği düşünülmektedir. Aşiret, 1900'lü yılların ortasına kadar mağaralarda yaşamıştır. Küçükler aşiretine mensup insanlar buraya yerleştikleri zaman Selinti halkıyla zor kaynaşmıştır. Selinti halkı, Küçükler aşiretinin kaba ve kavgacı davranışları yüzünden bu aşiretle aralarına mesafe koymayı tercih etmiştir. Zamanla aradaki bu mesafe kız alıp verme, ticaret yapma gibi çeşitli sebeplerle yok olmuştur (K.K. 8).

Murtlin (Çalıpnar) Mahallesi

Osmanlı arşivlerinde Karye-i Murtlueyin olarak geçen mahallenin adı halk ağzında Murtleyn, Murtluin ve daha sonrada Murtlin olarak değişmiştir (Gökçe, 1997: 28). Murtleyn; Muratlılarla birlikte olan demektir. Muratlılar aşireti, İkizce ve Oğuzhanlı cemaatlerinin arasındaki akrabalık vesilesiyle oluşmuştur.

Yivil Hardum (Üçkonak) Mahallesi

Yivil Hardum Mahallesi'nde hem Yıvılı- Yavulu Türkmenleri hem de Horzum aşireti yaşamaktadır. Yıllar geçtikçe çeşitli ilişkilerden dolayı iki aşiret birbirine karışmıştır. Mahallenin adı iki aşiretin adının birleşiminden oluşmuştur.

3.Kişilerin Kaynaklık Ettiği Yer Adları

Abdal Beleni (Esentepe) Mahallesi

Abdal Beleni Mahallesi, adını bu mahallede hayatını sürdürmüş bir şahsiyet olan Abdal Ali'den almıştır. Abdal Ali, gününü gün eden bir insan olduğu için yaşadığı yerde mahalle sakinleri tarafından pek sevilmez. Bir gün köyde bir hırsızlık olayı olur. Bu olayda mahalleli Abdal Ali'yi suçlar, Abdal Ali suçsuz olduğunu söylese de insanları inandıramaz. Bunun üzerine kavga çıkar ve çıkan kavgada Abdal Ali öldürülür. Aradan zaman geçtikten sonra gerçek hırsız, hırsızlık yaparken yakalanır ve Abdal Ali'nin suçsuz olduğu ortaya çıkar. Bunun üzerine vicdan azabı çeken köylüler onun yaşadığı yere "Abdal Beleni" adını verirler. (K.K. 9).

Bâkiler (Bakılar) Mahallesi

Bakılar Mahallesi, adını Abdül Bâki Ağa'dan almıştır. 1700'lü yılların sonuna doğru burada yaşayan Abdül Bâki Ağa, Çakmak adlı mevkide yaşayan Alevileri zorla Sünnî yapmak ister. Kabul etmeyenleri kılıçtan geçirir. Bunun üzerine canları yanan köylüler yayla göçü esnasında Abdül Bâki Ağa'yı öldürürler ve ağanın derisini yüzerler. Bir karışıklık olur ve ağayı öldürenler bulunamaz. Aradan yıllar geçer. Yine bir yayla göçü sırasında Bakırlı bir kadınla Çakmaklı bir kadın tartışmaya başlar. Tartışmanın tam hararetlendiği sırada Çakmaklı kadın diğer kadının canını yakmak için: "Senin ağanın kafa gönü benim herifin çizmesinde yamalı!" der. Bunun üzerine ağayı öldürenler açığa çıkar ve bu insanlar yaşadıkları yerden sürülürler. Abdül Bâki Ağa'ya hürmeten ağanın yaşadığı köyün adı Bâkiler olarak değiştirilir (K.K. 1).

Barçın Yaylası

Geniş ve tarıma elverişli bir ova üzerine kurulmuş olan Barçın Yaylası, adını tahmini olarak 12.yüzyılda Türkistan'da yaşayan Karmış Bay'ın kızı, Mamiş Bik'in karısı olan Barçın Sultan'dan almıştır (Alıç, 2016: 307). Barçın Sultan ve ailesi tarihi bilinmeyen bir zamanda Anadolu'ya gelir ve buraya yerleşirler. Yerleştikleri coğrafya o kadar güzeldir ki Barçın Sultan bile hayran kalır. Bu yüzden en az Barçın Sultan kadar güzel olan bu yere onun adı verilir (K.K. 10).

Cimbiti Yaylası

Cimbiti Yaylası, adını Gülnarlı Cem Bey'den almıştır. Cem Bey; fakirleri gözeten, herkesin yardımına koşan, ihtiyaçlarını karşılayan ve herkes tarafından sevilip

sayılan bir beydir. Cem Bey bu kadar yüce bir insan olunca yaşadığı yere onun adı verilmiştir (K.K. 1).

Gazi Mahallesi

Gazi Mahallesi, adını Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ten almıştır. Gazipaşa halkı, Millî Mücadele döneminde daima Atatürk ve silah arkadaşlarının yanında olmuştur. Atatürk, Akdeniz gezisi sırasında Gazipaşa'ya gelerek bu ilçeye adını vermiş bunun üzerine ilçenin adı Selinti iken Gazipaşa olarak değiştirilmiştir. Atatürk'ün ziyaretiyle Gazipaşa halkının Atatürk'e olan hayranlığı daha da artmıştır. Gazipaşa'nın merkezinde kurulan bu mahalleye "Gazi Mahallesi" adı verilmiştir (K.K. 11).

Gevende (Ilıca) Mahallesi

Gevende Mahallesi, adını geveze adam anlamına gelen gevende kelimesinden almıştır. 1960 yılından sonra mahallenin adı, mahallede bulunan kaplıcalardan dolayı "Ilıca" olarak değiştirilmiştir.

Kurukarı (Sugözü) Mahallesi

Kurukarı Mahallesi, adını "kuru karı" lakabıyla anılan bir kadından almıştır. Bu kadın yaşadığı bir olay neticesinde bu adla anılmaya başlamıştır. Bu olay şu şekildedir: Zamanın birinde bir karı koca vardır. Bu çift evlat hasretiyle yanar tutuşur fakat bir türlü çocukları olmaz. Kocası, çocuklarının olmamasının sebebini eşine yükler, onu evden kovar ve başkasıyla evlenir. Evinden kovulan kadın bilmediği yerlere çeker gider ve bir bel dibine yerleşir, burada yaşamaya başlar. İnsanlar, kadının geliş sebebini öğrenince ona kuru karı demeye başlarlar. Başta kadına kötü davranan insanlar daha sonra onu severler ve ona hürmet gösterirler. Kadın vefat ettikten sonra da köyün adı Kurukarı olarak kalır (K.K. 12). Halktan elde edilen anlatılar Kurukarı Mahallesi'nin adını bir kadından aldığı yönündedir fakat Gazipaşa üzerine yaptığı araştırmalarla bilinen Ali Yıldız, Dünden Bugüne Antalya adlı eserinde, kurukaru sözcüğünün Orhun Abidelerinde "yukarı" olarak açıklandığını ifade etmektedir (Yıldız, 2010:297). Kurukarılılar kelimesiyle Yukarılılar yani yukarıda yaşayan insanlar anlatılmak istenmektedir. Fakat Kurukarı Mahallesi'nin adını bir kadından mı yoksa bir grup insanın yerleştiği bir coğrafyadan mı aldığı hakkında net bir bilgi yoktur.

İnceğiz Mahallesi

Mahalle adını genç bir kızdan almıştır. İncekız adındaki bu genç kız, köy halkına yaptığı iyiliklerle ve çeşitli yardımlarla herkesin saygısını ve sevgisini kazanır. Bu köyde Ali adında bir genç vardır. Ali, genç kıza âşık olur ve evlenmek ister fakat kız Ali ile evlenmek istemez. Bunu hazmedemeyen Ali, plan yapar ve kızı kaçıtır. Kızı dağdaki mağaraların birinde saklar ve kıza tecavüz eder. Adam daha sonra kızın gitmesine izin verir. Bu olay kısa süre içerisinde köyde duyulur. Dedikodulara fazla dayanamayan İncekız, kendini o mağaranın olduğu dağdan atarak hayatına son verir. Daha sonra kızın kendini attığı yere “İncekız” adı verilir (K.K.13). İncekız kelimesi halk ağzında önce İnceaz daha sonra da İnceğiz’e dönüşür.

İnceağrı (Hasdere) Mahallesi

İnceağrı Mahallesi, adını mahallede yaşayan ve güzelliğiyle ünlü olan kadınlardan almış ve İncekarı olarak adlandırılmıştır (K.K. 1). Mahallenin adı halk ağzında İncarı olmuş daha sonra İnceağrı’ya dönüşmüştür.

Yalınzdemirçi (Çimenbağ) Mahallesi

Yalınzdemirçi Mahallesi, adını normal bir şahsiyet olarak hayata başlayan fakat başına gelen olaydan sonra insanların gözünde farklı bir karaktere bürünen bir demirciden almıştır. Bu olay şu şekildedir: Herkesin huzurlu bir şekilde hayat sürdüğü köyde oğlu ve eşiyle birlikte bir demirci yaşar. Bir gün köye çevredeki köylerden bir baskın olur ve köy halkı bu baskında hayatını kaybeder. O gün köyde olmayan demirci köye geldiğinde gördükleri karşısında aklını yitirir. Eşi, çocukları, sevdikleri ve tüm köy halkı artık hayatta değildir. Demirci köyü terk eder ve bir dağın başına yerleşir. O günden sonra etraftaki köylerde yaşayanlar tarafından demircinin yaşadığı yere “Yalınzdemirçi” adı verilir (K.K. 5).

Sonuç

İnsanlar etraflarında gördükleri kişileri, nesnelere, coğrafyaları adlandırma ihtiyacı hissetmişlerdir. Coğrafyaları adlandırırken hem kültürlerinden, tecrübelerinden ve yaşam biçimlerinden hem de o coğrafyanın sahip olduğu fiziki ve coğrafi unsurlardan yararlanmışlardır. Bu çalışmada Gazipaşa’da toplulukların ve kişilerin kaynaklık yaptığı on dokuz mahalle ve iki yaylanın adı incelenmiştir.

Toplumsal bellek, toplumların kültür hazinesidir. Toplumların yüzlerce yıllık birikimlerini, tecrübelerini ve anılarını sakladıkları toplumsal bellekleri sanayileşme ve kapitalizmin etkisiyle zarar görmektedir. Yerleşim alanlarının gün

geçtikçe büyümesi, kültürel amneziye neden olmaktadır. Bunun sonucunda insanlarla ait oldukları mekânların bağları yavaş yavaş kopmaya başlamıştır. Aynı zamanda kültürel güven zedelenmiş ve bu durumda toplumun anıları, tecrübeleri, bilgi birikimleri, anlatı ve söylemleri yok olmuştur. Bunun sonucunda geçmiş ile gelecek nesiller arasında bağlar yıkılmış, toplumsal bellekteki hazineler gelecek nesillere aktarılamamıştır. Bu çalışmada, Gazipaşa halkının hafızasındaki yer adları ve bu adların kökenleri sanayileşme ve kapitalizmin etkisiyle yok olmadan gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmıştır.

Gazipaşa'da yer adlarının kökenini araştırmak için yapılan saha çalışmalarında genç nüfusun büyük bir kısmının yaşadığı yerin adının kökenini bilmediği ve yer adlarıyla ilgili bilgi sahibi olan kişilerin ise yaşlı nüfus ve kırsal kesimle içli dışlı kişiler olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmayla birlikte yer adları ve yer adları biliminin toplum ve kültür açısından önemi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

ALBAYRAK, Recep (2004), *Toponim Teknikleri ve Kafkasya-Borçalı Yer Adları*, Ankara, Berikan Yayınevi.

ALİÇ, Samet (2016), Oğuznamelere Göre Türk Toplumunda Kadının Siyasi ve Askeri Roller, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2): 307-324.

ASSMANN, Jan (2015), *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. Çeviri: Ayşe Tekin, 2. Baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

BOZYİĞİT, Esat (1995), *Türk Adbilim Bibliyografyası (Deneme)*, 1. Baskı, Ankara, Ayyıldız Yayınları Bibliyografya Dizisi: 1.

CONNERTON, Paul (2012), *Modernite Nasıl Unutturur*, Çeviri: Kübra Kelebekoğlu, İstanbul, Sel Yayıncılık.

CONNERTON, Paul (2019), *Toplumlar Nasıl Anımsar?*, Çeviri: Alaeddin Şenel, 3. Baskı, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

ÇAKIR, Emine (2018), Toplumsal Bellekte Ad Verme Geleneği ve İdeoloji: Satuk Buğra Han, *Millî Folklor*, 30(119): 31-47.

ÇELİK, Şenol (2000), 16. Yüzyılda İçel Yörükleri Hakkında Bazı Değerlendirmeler, *Yör-Türk Sempozyumu Bildirileri*. 83-101.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2007), *Osmanlıca- Türkçe Lûgat*, Ankara, Akaydın Kitabevi.

DURGUNAY, Banu (2018), Seydişehir İlçesinin Köy Adları Üzerine Bir İnceleme, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 43: 77-104.

GÖKÇE, Turan (1997), 1572 Yılında İç-İl Sancağından Sürülüp Kıbrıs'a İskân Edilen Aileler, *Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 2: 1-78.

GÜLBETEKİN, Murat (2017), *Mekânın Hafızası Yer Adları*, İstanbul, Hitabevi Yayınları.

HALBWASCH, Maurice (2016), *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*, Çeviri: Büşra Uçar. Ankara, Heretik Yayınları.

İNAN, Abdülkadir (1945), Anadolu'nun Toponomisi ve Türk Boylarının Adları Meselesi, *Türk Dili Belleten*, 1-3:62-64.

KARABORAN, Hilmi (1984), "Türkiye'de Mevkii Adları Üzerine Bir Araştırma, Yer Adı Verme Usulleri." Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları. No: 60, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 17: 97-148.

KİBAR, Osman (2005), *Türk Kültüründe Ad Verme*, 1. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.

KURGUN, Levent (2009), Yer Adlarının Sınıflandırılmasında Aktarma Adlar, Tanımlayıcı Adlar Meselesi. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 6/1: 74-80.

KUŞDEMİR, Ayşegül (2017), Yerköy'de Bitki Adlarından Oluşan Yer Adları, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 41: 195-206.

METİN, Bilge (2017), Geydoğan Köyünde Yer Adları, *Uluslararası Türk Lehçeleri Araştırmaları Dergisi*, 1/1: 147-165.

GÖKYAY, Orhan Şaik (1984), "Türkçe Yer Adlarında Kişilerin ve Olayların Payı". Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara, Başbakanlık Basımevi. 243-257.

ÖNAL, Aysun (2012), *Alanya'nın Yer Adları*. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

SAKAOĞLU, Saim (1984), “İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adlarımız.” Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11 – 13 Eylül 1984), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayın No: 60, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 17.

SAKAOĞLU, Saim (1995), Göller Bölgesi Yer Adları Üzerine: Burdur/Bucak ve Isparta/Keçiborlu’dan Yer Adları, *Millî Folklor Dergisi*, 4/25: 23.

SAKAOĞLU, Saim (2001), *Türk Ad Bilimi I. Giriş*, 1.Baskı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

SMITH, Anthony (1994), Millî Kimlik, Çeviri: Bahadır Sina Şener, 1.Baskı, İstanbul, İletişim Yayıncılık.

ŞAHİN, İbrahim (2013), Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları, *Avrasya Terim Dergisi*, 1/1:46 – 58.

ŞAHİN, İbrahim (2015), *Adbilim*, 1. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.

ŞENEL, Mustafa (2013), *Elâzığ İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme*, Elâzığ, Manas Yayıncılık.

TAN, Nail (1984), “Türkiye’de Yer Adları Verilirken ve Değiştirilirken Neler Esas Alınmalıdır?”, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No: 60, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 17: 279-283.

TÜRKTAS, Metin (2019), Türklerde Ad Verme ile İlgili Bazı Tespitler, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7/17: 34-44.

UYSAL, İdris Nebi (2012), Karaman’da Bir Yer Adı: Elbis, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 48: 1-7.

YAĞMUR, Ömer (2014), Höbek Köyü Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 49: 243-264.

YAKUPOĞLU, Cevdet (2008), Kastamonu ve Çevresinde Meyve ile İlgili Yer Adları (13. – 15. Yüzyıllar), *Turkish Studies*. 3/5: 420-451.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin (1984), “Türkiye’de Yer Adı Verme Usulleri”, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984), Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, No: 60, Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 17:25–41.

YILDIZ, Ali (2009), *Dünden Bugüne Gazipaşa Tarihi*. 2. Baskı. İstanbul, İyi İşler Matbaacılık.

YILDIZ, Ali (2010), *Dünden Bugüne Antalya*, Antalya, T.C. Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.

Kaynak Kişiler

Kaynak Kişi 1

Adı Soyadı: Hasan SÖNMEZ

Yaşı: 51

Eğitim Durumu: Ortaokul Mezunu

Meslek: Memur

Kaynak Kişi 2

Adı Soyadı: İhsan KARABULUT

Yaşı: 60

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 3

Adı Soyadı: Mehmet ÖZCAN

Yaşı: 81

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 4

Adı Soyadı: Osman AKSOY

Yaşı: 60

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 5

Adı Soyadı: Eyyüp YÜKSEL

Yaşı: 80

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 6

Adı Soyadı: Adil AKGÜL

Yaşı: 72

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 7

Adı Soyadı: Osman KÜÇÜKTUNCER

Yaşı: 82

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 8

Adı Soyadı: Esmâ TEPE

Yaşı: 71

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Ev Hanımı

Kaynak Kişi 9

Adı Soyadı: Mazlume KILINÇ

Yaşı:75

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Ev Hanımı

Kaynak Kişi 10

Adı Soyadı: Mustafa ERKAN

Yaşı: 81

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 11

Adı Soyadı: Ahmet BÜYÜKAKÇA

Yaşı: 72

Eğitim Durumu: Üniversite Mezunu

Meslek: Emekli

Kaynak Kişi 12

Adı Soyadı: Emine ÖZCAN

Yaşı: 78

Eğitim Durumu: Okuma- Yazma Yok

Meslek: Ev Hanımı

Kaynak Kişi 13

Adı Soyadı: Sevda KUNT

Yaşı: 55

Eğitim Durumu: Okuma-Yazma Yok

Meslek: Ev Hanımı

